

דברי תורה לפרשת אחרי מות קדושים

מאת הרב ד"ר יהודה אלטשולר

קדושה – שלילה או חיוב?

הציווי להתקדש ולהיות קדושים, מופיע במקרא במקומות רבים, ובדרך כלל ההוראה היא להתקדש ממשו או לקדש את מישהו.

כך בספר שמואל ב, יא: "והיא מתקדשת מטומאתה", כך בפרשת יתרו: "הגבל את ההר וקדשתו", וכך גם ביהושע: "קדש את העם". אנו מכירים את הציווי לקדש את שם ה' ואת האיסור לחלול, ואנו יודעים שאדם יכול להקדיש את רכושו לצרכי שמים או לקדש את יום השבת.

בכל המקומות האלה הציווי לקדש, נוגע לדבר מסויים. גם הרמב"ם מייחס משמעות ספציפית יותר להגדרת הקדושה, ולכן שילב את ההלכות הנוגעות למשפחה היהודית והמטבח היהודי, בתוך ספר אחד ששמו – קדושה. את הנימוק מנסח הרמב"ם בהקדמתו למשנה תורה כך: "לפי שבשני עניינים האלו קדשנו המקום והבדילנו מן האומות. ובשניהם נאמר: "ואבדיל אתכם מן העמים", "אשר הבדלתי אתכם מן העמים".¹

¹ מעניין שהרמב"ם בספר המצוות טוען שהציווי בפרשתנו, "קדושים תהיו", הוא חיוב כללי על האדם לקדש את עצמו על ידי שמירת כל המצוות והימנעות מהעברות. זו גם הסיבה שהרמב"ם אינו מונה ציווי זה בתוך מניין המצוות כשם שאינו מונה מצוות כלליות אחרות.

בדומה לכך מבאר רש"י שמדובר בציווי על זהירות בדיני העריות:

"קדשים תהיו - הוו פרושים מן העריות ומן העבירה, שכל מקום שאתה מוצא גדר ערוה אתה מוצא קדושה".

כנראה הבין רש"י שהציווי 'קדושים תהיו' משמש כמעין חתימה וסכום לפרשת העריות שבפרשה הקודמת – "אחרי מות". פירוש זה קצת קשה בגלל שהציווי "קדושים תהיו" משמש כמעין מסגרת לפרשה עצמה ולא רק חתימה לפרשה הקודמת. פרשת קדושים נפתחת בפסוק "דַּבֵּר אֶל כָּל עַדְת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאִמְרַתְ אֲלֵהֶם קְדָשִׁים תִּהְיוּ, כִּי קְדוֹשׁ אֲנִי יְקֻקֵּךְ אֱלֹקֵיכֶם. וּמִסִּתֵּימַת בַּפְּסוּק: "וְהִיִּתְם לִי קְדָשִׁים כִּי קְדוֹשׁ אֲנִי יְקֻקֵּךְ, וְאַבְדַּל אֶתְכֶם מִן הָעַמִּים לְהִיּוֹת לִי."

רמב"ן שהרגיש בקושי זה, בחר לפרש את הפסוק כהנחייה כללית לאדם להמנע מלהפריז גם בדברים המותרים לו, כדברי הגמרא – "קדש עצמך במותר לך". שאם לא כן חושש הרמב"ן, שאדם עלול להפוך ל"נבל ברשות התורה!"

המשותף לכל הדעות השונות הללו הוא שהציווי על הקדושה מחייב להפריש משהו או לפרוש ממהו.

כיוון מחודש עולה מדברי רבי שמעון שקאפ² בהקדמתו לספרו "שערי יושר". לדעתו, הציווי קדושים תהיו, מחייב את האדם להקדיש את חייו לטובת ערך מסוים. להקדיש ל ולא מ.

"במצוה זו כלול כל יסוד ושורש מגמת תכלית חיינו, שיהיו כל עבודתינו ועמלינו תמיד מוקדשים

לטובת הכלל."

ר' שמעון מגיע לרעיון זה מתוך קושיה על פירוש הרמב"ן:

המדרש בתורת כהנים אומר: קדושים תהיו – יכול כמוני? תלמוד לומר: קדוש אני! קדושתו למעלה מקדושתכם". דהיינו המדרש מניח שהתורה עוסקת בקדושה מתחום כזה שבו אנו יכולים לנסות ולהדמות לקב"ה אך לעולם לא להשתוות אליו. אם אכן מדובר כדברי הרמב"ן בפרישה ממותרות - איך שייכת קדושה ופרישה זו ביחס לקב"ה? מכאן מסיק ר' שמעון שחובת ההתקדשות בדומה לקב"ה נוגעת בעניין שונה. כשם שהקב"ה חפץ להיטיב לנבראים, כך גם אנו מחוייבים בהקדשת חיינו למען צרכי הזולת והכלל.

אלא שרעיון זה הינו קצת יומרני. כיצד ניתן לדרוש מהאדם שיקדיש את חייו לזולת? התורה עצמה מצווה אותנו בהמשך הפרשה – "ואהבת לרעך כמוך" והסביר רבי עקיבא "כמוך - חייך קודמים לחיי חברך!"

אם כן יש לכאורה סתירה בין שתי הדרישות הללו!

בלשונו של ר' שמעון הדברים מנוסחים כך:

"והנה אם בהשקפה ראשונה, רגשי אהבת עצמו ורגשי אהבת זולתו הם כצרות זו לזו, אבל עלינו

להשתדל להעמיק בזה, למצוא את הסגולה המאחדת אותם, אחרי כן שניהם דורש ה' מאתנו."

הפתרון שמציע ר' שמעון לבעיה, טמון לדעתו בהבנה שסתירה זו נובעת ותלויה בתפיסה ובהבנה של כל אדם את עצמו.

² ליטא, 1860 – 1939.

נבאר את הדברים – יש אדם שכל מעייניו ושאפוטיו מצויים בתחום הגשמי וממילא כל דבר שיעשה עבור זולתו ייראה בעיניו כדבר הבא על חשבון. לעומתו, אדם בעל משפחה הדואג לצרכי משפחתו רואה במאמץ שהוא עושה עבורם, חלק ממאמציו עבור עצמו, שכן הגדרתו את עצמו רחבה יותר.

כך גם יכול וצריך האדם להרגיש ולחוש את עצמו כחלק מקהילה וכחלק מכלל ישראל. במצב כזה, הסתירה בין הדברים הולכת ומצטמצמת.

יתרה מזו, ערכו העצמי של כל אדם יכול לגדול אם יבין שהוא חלק מדבר רחב יותר כמו משפחה, קהילה או עם. ויראה בכל טובה הנעשית בכל מעגל, גם ריווח עבורו.

ר' שמעון מבאר לאור רעיון זה את דברי הלל הזקן: "אם אין אני לי מי לי וכשאני לעצמי מה אני.":

"היינו שראוי לכל אדם להתאמץ לדאוג תמיד בעד עצמו – אם אין אני לי מי לי! אבל עם זה יתאמץ להבין שאני לעצמי מה אני, שאם יצמצם את ה"אני" שלו בחוג צר כפי מראית עין, אז "אני" זה מה הוא, הבל הוא ואין נחשב."

אנו מצויים בסופו של שבוע בו אנו מדגישים את חשיבותו של כלל ישראל ומעלים על נס את אלה שמסרו את נפשם והקדישו את חייהם למען הכלל. הנכונות הזו משמשת עברנו כתזכורת לאופן בו עלינו לחיות את חיינו באופן שיהיו מוקדשים גם הם למען ערכים רוחניים³

דבריו של ר"ש שקאפ מקבילים לדבריו היפים של הראי"ה קוק באוה"ק ח"ג עמ' יג: "הקדושה אינה נלחמת כלל נגד האהבה העצמית, הטבועה עמוק במעמקי נפש כל חי, אלא שהיא מעמידה את האדם בצורה עליונה כזאת, שכל מה שיותר יהיה אוהב את עצמו, ככה יתפשט הטוב שבו על הכל, על כל הסביבה, על כל העולם, על כל ההווה."

³ בספר התניא פרק לב מבאר אדמו"ר הזקן את מצוות ואהבת לרעך כמוך ומסביר ש"לכן נקראו כל ישראל אחים ממש, מצד שורש נפשם בה' אחד, רק שהגופים מחולקים. ולכן העושים גופם עיקר ונפשם טפלה א"א להיות אהבה ואחוה אמיתית ביניהם...